

Van:
Platform Behoud De Trekvogel
platformbehouddetrekvogel@proton.me
www.de-trekvogel.nl

Aan:
Stichting Het Flevo-landschap

6 december 2022

Geachte heer Leentvaar

Dank voor uw brief van 21 november en de moeite die u heeft genomen om het standpunt toe te lichten van Flevo-landschap over de toekomst van het voormalige dienstgebouw van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, het eerste gebouw van Zuidelijk Flevoland. Ook waarderen we het dat u, zoals we voorstelden, in gesprek ging met het waterschap en de provincie.

Om te beginnen een aanvulling: de brief die Flevo-landschap van ons ontving was mede namens alle ondertekenaars van alle petitie's om De Trekvogel te restaureren en te behouden. Op petitie.com kunt u er nu drie vinden met in totaal 407 handtekeningen.

Op de eerste pagina van uw brief staat:

De opstellers van het advies [inzake de bezittingen van Flevo-landschap] hebben in dit proces een brede omgeving betrokken, van buurtbewoners en ondernemers tot medewerkers van waterschap en gemeente.

Bij die keus hebben we bedenkingen.

De *buurtbewoners* kijken niet vanuit een algemeen Nederlands belang naar de toekomst van De Trekvogel. Niettemin: een groot deel van hen wil De Trekvogel behouden (ze stuurden in juni 2021 een brief naar de gemeente). Enkelen van hen willen het gebouw in deze toestand niet handhaven.

Ondernemers denken aan geld, niet aan behoud van cultuurhistorie. Nauwelijks geschikt om vragen aan te stellen.

De medewerkers van waterschap Zuiderzeeland zijn ook niet neutraal, gelet op het moratorium van het waterschap uit 2017, herhaald op 9 februari 2021, om uitgifte voor medegebruik van de gronden rondom gemaal De Blocq van Kuffeler niet toe te staan. Welke werknemer van het Waterschap zou openlijk verklaren dat er een uitzondering gemaakt moet worden op het moratorium, in casu voor een nieuw bezoekerscentrum voor Flevo-landschap? Geen enkele, vermoeden we. Loyale werknemers spreken dat soort dingen niet uit.

En *de gemeente*, tenslotte, is niet voor behoud van het RIJP-dienstgebouw maar juist tegen. Dat blijkt uit de passiviteit van het gemeentebestuur en ambtenaren inzake de

bescherming van cultureel erfgoed in het algemeen (denk aan de sloop van De Beurs in Almere centrum begin dit jaar en handhaving op basis van de welstandsnota in plaats van bescherming via de monumentenverordening voor de Regenboogbuurt) en in het bijzonder de bescherming van het RIJP-dienstgebouw. Als het gemeentebestuur behoud had gewild was het pand een monument geworden.

Het blijkt nog duidelijker uit de vooringenomenheid van B&W bij het afwijzen van de aanvraag voor een status als gemeentelijk monument. Zoals wij concluderen op onze website:

Bewijs ontbreekt maar alles wijst erop, vooral punt 5 [uit de brief van B&W aan Heemschut] dat de lijnen tussen Flevo-landschap, de Commissie Welstand & Erfgoed en B&W van Almere kort zijn. In de brief van B&W van 2 maart 2022 [waarin de aanvraag voor een monumentstatus werd afgewezen] staat niet het behoud van het voormalige dienstgebouw van de Rijksdienst IJsselmeerpolders centraal, niet de geschiedenis van het Werkeiland, niet de mogelijkheid voor toekomstige generaties Nederlanders om kennis te nemen van het eerste begin van de laatste IJsselmeerpolder, maar het belang van Flevo-landschap. Helemaal bizar is punt 4. Behoud van het gebouw “biedt minder kansen om de betekenis van dit gebouw en de plek ervan goed vorm te geven en te presenteren aan een groter publiek”. Anders gezegd: door het te slopen kun je de betekenis van het gebouw beter presenteren...

De gemeente heeft gewoon besloten wat Flevo-landschap wilde (een spic & span bezoekerscentrum op de plek van De Trekvogel) en niet wat in het belang is van heel Nederland, in het bijzonder van toekomstige generaties Nederlanders die willen zien waar en hoe Zuidelijk Flevoland begon.

Voor een volledige bespreking van het besluit van Almere om geen monumentstatus toe te kennen verwijzen wij naar de-trekvogel.nl/situatie.html en dan onder *Aanvraag monumentstatus De Trekvogel*.

Cultuurhistorische waarde

Om deze brief niet te lang te maken verwijzen we hier naar de commentaren van de ondertekenaars van de petitie die Platform Behoud De Trekvogel startte; een link vindt u bovenaan de openingspagina van onze website.

En meer nog verwijzen we naar wat er op diezelfde openingspagina staat onder *Meningen over de Trekvogel*. Of had u dat al gelezen? Wat de cultuurhistorische waarde ook is, die stijgt met de dag.

Het Platform heeft veel contacten en daarbij valt op dat vrijwel niemand voor sloop is en/of het een cultuurhistorisch onbelangrijk gebouw vindt. De mening dat het gebouw als zodanig cultuurhistorisch niets voorstelt kwamen we alleen tegen bij Flevo-landschap en bij de gemeente Almere, dus bij een kleine minderheid.

U schrijft:

[Door de gemeente] is aangegeven dat de hoge cultuurhistorische waarde niet zozeer in het object zit maar wel in de betekenis van het gebouw en de plek voor de geschiedenis van Almere en Zuidelijk Flevoland. Dat nemen wij ter harte.

Wat u onvermeld laat is dat de gemeente het zich juist ter harte heeft genomen dat Flevo-landschap helemaal geen trek had in een monumentstatus voor De Trekvogel. Dat blijkt rechtstreeks uit de brief van B&W aan Heemschut van 2 maart 2022:

4. Het toekennen van een 'klassieke' monumentenstatus en daarmee behoud van dit gebouw werkt de ontwikkeling van een nieuw bezoekerscentrum tegen en biedt daarmee minder kansen om de betekenis van dit gebouw en de plek ervan goed vorm te geven en te presenteren aan een groter publiek.

5. De toekenning van een gemeentelijke monumentenstatus maakt voor de eigenaar de ontwikkeling van het object en deze plek als bezoekerscentrum onmogelijk, qua kosten en qua functionaliteit. Het werkt de belangen van de eigenaar, maar ook de belangen van andere partijen die zich inzetten voor het bieden van kwaliteit van ontvangst van bezoekers tegen.

Als de gemeente het belang van Flevo-landschap zo duidelijk boven het cultuurhistorische belang stelt kan niet veel waarde worden gehecht aan hun oordeel dat De Trekvogel niet monumentwaardig is. En al helemaal niet als de gemeente en Flevo-landschap daarin alleen blijken te staan.

Bouwkundige staat

U schrijft:

Bouwtechnisch onderzoek wijst uit dat in alle onderdelen van het gebouw (opbouw en fundament) materialen zijn gebruikt die renovatie en modernisering onmogelijk maken. Er is daarmee geen toekomst voor dit gebouw.

U bedoelt ongetwijfeld asbest. Het asbesten dak en de asbesten schoorstenen zijn vrij makkelijk te verwijderen, af te voeren en te vervangen, al hoeft dat niet. In de fundamente zit volgens ons geen asbest, alleen zijn er op maaiveldhoogte langgerekte asbesten platen van een centimeter dik tegen de buitenzijde van de fundering aangebracht, met daarin kleine gaten voor ventilatie onder de vloeren. Waarschijnlijk kunnen die gewoon blijven zitten.

U schrijft:

Verder is het gebouw zelf, dat als tijdelijk onderkomen in 1962 [moet zijn: 1964] is neergezet, ver over zijn houdbaarheidsdatum heen.

Beter was geweest als u had geschreven:

Doordat wij nooit iets aan onderhoud van de buitenzijde hebben gedaan is die nu in slechte staat. Op deze manier hebben wij een groot bedrag bespaard aan schilderwerk en het lijkt ons correct om dat bedrag nu beschikbaar te stellen voor de restauratie.

Kan een tijdelijk onderkomen als het RIJP-dienstgebouw niet ver voorbij de geplande levensduur van 25 jaar worden behouden? Natuurlijk wel. Gewoon eens in de vijf jaar een schilderbeurt, het eventuele rottende hout vervangen en je bent er al bijna.

Maar Flevo-landschap koos ervoor om 26 jaar helemaal niets te doen aan het eerste gebouw van Zuidelijk Flevoland, dat qualitate qua al een monumentstatus van landelijk belang heeft. Op zo'n belangrijk gebouw zou je juist heel zuinig moeten zijn. Daar komt bij dat de verwaarlozing bewust beleid was. Dat zei iemand uit uw organisatie ooit tegen Ben te Raa, secretaris van Heemschut Flevoland. Zoals Te Raa nu stelt:

[...] deze natuurbeschermingsorganisatie [heeft] willens en wetens aangestuurd op sloop. De 'onderzoeken' waarvan sprake is zijn interne onderzoeken met voorspelbare uitkomst.

Dat er geen onderhoud is verricht blijkt ook uit deze zin uit een bouwkundige inspectie uit 2014, geciteerd in de *Waardestelling* door Susan Douwma (zie de link op onze site onder *documenten*):

Het gebouw is ondanks het semipermanente karakter en zijn leeftijd in goede conditie. Voor het behoud in de toekomst zou er wel werk aan moeten gebeuren.

En wat zien we? Acht jaar later is het gebouw aan de buitenzijde niet meer in goede conditie. Dat was het natuurlijk wel geweest indien er tussen 2014 en nu was geschilderd en bijgewerkt.

Renovatie en modernisering zijn onmogelijk schrijft u, maar dat is ook niet wat moet gebeuren. Wat wel nodig is: liefdevolle restauratie en dat is heel goed mogelijk. Daarvoor zijn buiten Flevoland bekwame specialisten te vinden. Een goede normale aannemer kan het ook, zo'n lastig gebouw is het niet. Het zou mooi zijn om onder professionele leiding met vrijwilligers te werken, dan wordt het behoud van het eerste gebouw Van Zuidelijk Flevoland echt iets van de plaatselijke bevolking. Volgend voorjaar beginnen, eind van de zomer klaar? Het kan!

En ja, het gaat wat kosten, maar dat hoeft Flevo-landschap natuurlijk niet te betalen. Integendeel: als De Trekvogel blijft staan scheelt dat Flevo-landschap de sloopkosten.

Gelukkig is het gebouw van binnen in goede staat gehouden. Namens alle toekomstige bezoekers dankt Platform Behoud De Trekvogel Flevo-landschap daarvoor.

Eigendom van het RIJP-dienstgebouw in de toekomst

Omdat uw organisatie niet verder wil met het bezoekerscentrum (op 23 oktober was het voor het laatst open, kort daarop werd de inventaris afgevoerd), zal er een nieuwe eigenaar gevonden moeten worden. Overdracht, liefst zo snel mogelijk, aan een onafhankelijke stichting lijkt voor de hand liggend. Of aan Rijkswaterstaat, sinds 1989 de erfgenaam van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders. Of misschien de provincie?

Flevo-landschap heeft het gebouw in 1996 voor een bescheiden bedrag van Rijkswaterstaat gekocht: f250.000,- = €113.445,-. Met inflatiecorrectie is de aankoopssom van 1996 nu €187.000,-. Dat komt neer op €275,- per vierkante meter. Flevo-landschap heeft De Trekvogel dus voor een extreem lage prijs gekocht. En gelet op de staat van onderhoud van de buitenbetimmering en het noodzakelijke herstel is de waarde nu hooguit de helft daarvan. Dus het is logisch dat Flevo-landschap het pand nu voor een bescheiden bedrag doorgeeft aan een nieuwe eigenaar.

De nieuwe eigendomssituatie zal afhangen van de nieuwe functie na de restauratie. Een bezoekerscentrum over de geschiedenis van Zuidelijk Flevoland is heel goed denkbaar, met het gebouw zelf als topstuk. Een gedeeltelijke horecafunctie in de voormalige kantine kan daarmee worden gecombineerd en ook overnachtingsmogelijkheden voor fietsers en wandelaars in een paar van de voormalige pensionkamers.

Om het denken over de nieuwe functie aan te moedigen geven we Flevo-landschap in overweging het gebouw een nieuwe naam te geven. *De Trekvogel* is de naam van het natuurbezoekerscentrum dat bestond van 7 mei 1987 tot 24 oktober 2022. Het gebouw wordt in de toekomst geen natuurbezoekerscentrum meer, de nieuwe functie zal waarschijnlijk te maken hebben met de eerste toen het een dienstgebouw was van de RIJP, inclusief een kantine voor RIJP-personeel. Die kantine werd gaandeweg een wegrerestaurant, tot de sluiting in 1981. Het stond plaatselijk bekend als *De kantine op de Blocq*. Wij stellen voor het gebouw vanaf nu *De Kantine* te noemen en die naam ook boven de entree aan te brengen, waar nu nog *De Trekvogel* staat. Als Flevo-landschap hulp wil hebben bij het aanbrengen van de nieuwe belettering wil het Platform graag helpen.

De plek voor een nieuw bezoekerscentrum voor Flevo-landschap

Dat Flevo-landschap graag een nieuw natuurbezoekerscentrum wil vindt Platform Behoud De Trekvogel uitstekend. Op uw site schrijft u dat het pas in 2024 of 2025 gereed moet zijn, ook dat vinden we een goed idee. Geen haast.

Op dit moment zijn de eigenaren van de grote lappen onbebouwde grond rond De Trekvogel nog wat stug. Zuiderzeeland verschuilt zich, zoals u schrijft, achter een door hen zelf vastgesteld moratorium. Zoals het waterschap op 9 februari 2022 schreef:

De energie- en klimaatopgave is nog onverminderd actueel voor Zuiderzeeland en De Blocq van Kuffeler is een strategische grondpositie ten aanzien van de toekomstige duurzame energie- en klimaatopgave van het waterschap. Daarom handhaaft Zuiderzeeland de beperking van de uitgifte medegebruik voor De Blocq van Kuffeler, in ieder geval totdat de energiestrategie en klimaatagenda gereed zijn.

De meest voor de hand liggende plek voor uw nieuwe bezoekerscentrum ligt ten noordoosten van De Trekvogel, een perceel van 4000 m² tussen De Trekvogel en de sluis. Daar kan nooit een windmolen komen want te dicht bij bewoning. En een zonneparkje zou wel heel erg misstaan op een plaats van zoveel cultuurhistorisch belang. Het is dus een kwestie van Zuiderzeeland op andere gedachten brengen. Er zijn verschillende trajecten die daarheen zouden kunnen leiden. Het Platform is hiermee bezig en we nodigen Flevo-landschap van harte uit om met ons mee te denken.

Wat de provincie betreft, Doris Schmutzhart, beleidsadviseur archeologie en erfgoed, mailde aan het Platform op 28 november:

Gedeputeerde Rijsberman heeft in de loop van de jaren verschillende malen met Ben Huisman in zijn rol als directeur-bestuurder hierover gesproken. In die gesprekken is wederzijds en in brede zin verkend wat er aan plannen en mogelijkheden was. Hierin zijn verschillende mogelijke percelen de revue gepasseerd, maar er is nooit namens de provincie een formeel aanbod gedaan, omdat dat niet aan de orde of opportuun was.

Dat klinkt alsof er nog onbenutte mogelijkheden zijn om voor uw nieuwe bezoekerscentrum gebruik te maken van kadastraal perceel 579, op 175 meter ten

zuidoosten van De Trekvogel en provinciaal bezit. Zie voor een situatiekaart: de-trekvogel.nl/images/verhuizingx.jpg

Perceel 579 ligt een meter of vijf lager dan de dijk en het werkeiland. Dat is niet aantrekkelijk als bouwlocatie, tenzij je het bezoekerscentrum op vijf meter hoge betonnen palen bouwt, of nog iets hoger voor nog mooier uitzicht over IJsselmeer, werkeiland en de omliggende natuur. En dan met een horizontale loopbrug vanaf de dijk.

Planvorming

Als we uitzoomen is duidelijk dat de toekomst van De Trekvogel onderdeel moet zijn van een allesomvattend plan voor het hele voormalige werkeiland. Daaraan wordt nu op verschillende manieren gewerkt, waarbij positief opvalt dat de meeste betrokkenen het eens zijn over de noodzaak alle belangen op elkaar af te stemmen. Als bij dat plan voorop staat dat het voormalige RIJP-gebouw moet worden gerestaureerd en als alle betrokkenen zich coöperatief opstellen is er veel mogelijk.

De combinatie van een nieuw bezoekerscentrum voor Flevo-landschap en een andere, publieksgerichte functie voor een gerestaureerde Trekvogel zouden het werkeiland pas echt tot een interessante plek maken - veel meer dan wanneer er alleen een nieuw gebouw staat.

Wij tekenen (in alfabetische volgorde) met de wens om in samenspraak tot een oplossing te komen waar iedereen blij mee is, ook toekomstige generaties Nederlanders die het eerste gebouw van Zuidelijk Flevoland willen bekijken.

Niels van der Boom, secretaris Stichting Polderpioniers Flevoland
Diana van Diepen, secretaris Stichting Regenboogbuurt Almere
Leo Dubbelaar, secretaris Cuypersgenootschap
Michiel Hegener, woordvoerder Platform Behoud De Trekvogel
Jan-Melle Liscaljet, directeur Cultuurfonds Almere
Karel Loeff, directeur Heemschut
Ben te Raa, secretaris Heemschut Flevoland
Benno van Tilburg, voorzitter IJsselmeervereniging

Cc:

Gemeenteraad en College B&W van Almere
Provinciale en Gedeputeerde Staten van Flevoland
Algemene Vergadering, Dijkgraaf en Heemraden van Zuiderzeeland
Leden van de Commissie Cultuur van de Tweede Kamer
Staatssecretaris Uslu van Culturele zaken